

از قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

مصوب ۱۳۵۸/۹/۱۲ از طریق همه پرسی

اصل سوم- دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است برای نیل به اهداف مذکور در اصل دوم، همه امکانات خود را برای امور زیر به کار برد:

۱- ایجاد محیط مساعد برای رشد فضایل اخلاقی بر اساس ایمان و تقوی و مبارزه با کلیه ی مظاهر فساد و تباهی.

۱۵- توسعه و تحکیم برادری اسلامی و تعاون عمومی بین همه ی مردم.

۱) در تمامی یکصد و هفتاد و هفت اصل قانون اساسی جمهوری اسلامی، نامی از مسجد به میان نیامده است. تنها در مقدمه قانون اساسی و در بیان آغاز شکل گیری نهضت ضد استبدادی در سالهای پیش از انقلاب اسلامی، قانونگذار به نقش موثر مساجد در افزایش آگاهی و عزم ملت ایران در مبارزه با استبداد اشاره کرده و آورده است: «قشر آگاه و مسئول جامعه در سنگر مسجد، حوزه های علمیه و دانشگاه به روشنگری پرداخت و با الهام از مکتب انقلابی و پر بار اسلام، تلاش پیگیر و ثمر بخشی را در بالا بردن سطح آگاهی و هوشیاری مبارزاتی و مکتبی ملت مسلمان آغاز کرد.»

۲) با عنایت به جایگاه والای مسجد در قرآن، فرمایشات و سیره نبی اکرم (ص) و ائمه معصومین (علیهم السلام)، بیانات بنیانگذار جمهوری اسلامی پیش و پس از انقلاب اسلامی، و نیز نقش بسزای مساجد در تحقق آرمانهای جامعه ی اسلامی، شایسته بود قانونگذار قانون اساسی ایران توجه بیشتری را به این مهم مبذول می داشت.

۳) در بازنگری های احتمالی آینده، به نظر می رسد فصل هفتم قانون اساسی در باب شوراهای اسلامی کشور، محل مناسبی جهت بیان نقش، وظایف و اختیارات مساجد باشد.

۴) در قانون تشکیلات شوراهای اسلامی کشور مصوب ۱۳۶۱/۹/۱ مجلس شورای اسلامی، از جمله وظایف و اختیارات تعیین شده برای شورای اسلامی ده، تشویق مردم به نگهداری و تأسیس مساجد و تکایا و بقاع متبرکه بود. (بند ۶ ماده ی ۲۶)

۵) با این وجود می توان از اصل سوم قانون اساسی به صورت ضمنی و تلویحی به تکلیف دولت در به کار بردن همه ی امکانات خود جهت برپایی و رونق امور مساجد پی برد. بدیهی است یکی از محیط های مناسب جهت رشد فضایل اخلاقی مردم، مبارزه با مظاهر فساد و تباهی و ایجاد مؤدت، تعاون عمومی و برادری اسلامی، مساجد می باشند.

۶) جمهوری اسلامی ایران در اصل دوم قانون اساسی، بر پایه ی ایمان به خدای یکتا، وحی الهی، معاد، عدل، کرامت انسانی، اجتهاد مستمر فقهای جامع الشرایط و ... شکل گرفته است. در اصل سوم، دولت موظف گردیده است به منظور تحقق اهداف فوق، همه ی امکانات خود را به کار بندد. پاکسازی محیط جامعه از فساد اخلاقی، تزکیه ی نفوس مردم، افزایش مشارکت شهروندان در اداره ی امور جامعه، پرورش جوانانی آگاه و متعهد، نظارت همگانی از طریق بسیج مردمی، تزکیه ی مستمر سرمداران حکومتی و... از جمله شروطی است که برای پیشبرد اهداف مندرج در اصل دوم قانون اساسی ایران لازم است. پر واضح است یکی از مناسب ترین بسترهای ممکن جهت تحقق شروط مذکور، مساجد کشور می باشند.

اصل چهل و نهم- دولت موظف است ثروتهای ناشی از ربا، غصب، رشوه، اختلاس، سرقت، قمار، سوء استفاده از موقوفات، سوء استفاده از مقاطعه کاریها و معاملات دولتی، فروش زمینهای موات و مباحات اصلی، دائر کردن اماکن فساد و سایر موارد غیر مشروع را گرفته و به صاحب حق رد کند و در صورت معلوم نبودن او به بیت المال بدهد. این حکم باید با رسیدگی و تحقیق و ثبوت شرعی به وسیله دولت اجرا شود.

۱) موارد متعدد نیت واقفان نشان از نفوذ فرهنگ وقف در میان ایرانیان دارد که ساخت مساجد به عنوان یکی از شاخصه های جامعه اسلامی همواره از نیت اصلی واقفان به شمار می رفت. احسانی ماندگار که قدمت خود را به تاریخ بنای اولین مساجد در ایران می رساند. عمدتاً تزیین حقوق مسجد موقوفه به سبب تعدی و تفریط توسط مستأجرین رقبات مسجد و یا سوء استفاده و تصرف غیر قانونی موقوفه توسط اشخاص حقیقی و حقوقی است.

۲) «سوء استفاده از موقوفات» عبارت است از تحصیل ثروت ناشی از دخالت در وقف برخلاف ترتیبی که شرع معین نموده باشد. (بند چهارم ماده ۱ قانون نحوه ی اجرای اصل ۴۹ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، مصوب ۱۳۶۴/۵/۱۷)

۳) سوء استفاده از موقوفات و موقوفه‌خواری یکی از مصادیق بارز فساد اقتصادی است که عدم نظارت کافی و ناهماهنگی میان دستگاههای اداری، به ویژه در سازمان ثبت اسناد و املاک، اداره کل منابع طبیعی و سازمان اوقاف و امور خیریه کشور از علل اصلی بروز آن است.

۴) هر گونه نقل و انتقال مربوط به سوء استفاده از موقوفات به منظور فرار از مقررات قانون نحوه ی اجرای اصل ۴۹ قانون اساسی، پس از اثبات باطل و بلا اثر است و انتقال گیرنده در صورت مطلع بودن و انتقال دهنده به مجازات کلاهبرداری محکوم خواهند شد. (برای مطالعه بیشتر رک: ماده ۱۴ قانون نحوه ی اجرای اصل ۴۹ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران)

۵) دریافت هر نوع عوض بابت انتقال اموال به دست آمده ناشی از سوء استفاده از موقوفات، در حکم مال نامشروع است. (برای مطالعه بیشتر رک: ماده ۱۵ قانون نحوه ی اجرای اصل ۴۹ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران)

۶) به منظور احیاء، توسعه و استفاده بهینه از ظرفیت موقوفات و مقابله با سوء استفاده از آنها اقدامات زیر انجام می شود:

الف - سازمان ثبت اسناد و املاک کشور با همکاری سازمان اوقاف و امور خیریه مکلف است نسبت به ثبت موقوفات بلا معارضی که صحت وقف آن محرز ولیکن تاکنون ثبت نشده‌اند، اقدام نماید.

ب - به منظور ایجاد بانک اطلاعات جامع موقوفات، کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی متولی وقف موظفند اطلاعات کلیه موقوفات، نذورات، اثلاث باقیه، محبوسات و صدقات و موقوفات عام غیرمتصرفی و دارای تولیت را بر روی سامانه‌ای قرار دهند که تا پایان سال اول برنامه توسط سازمان اوقاف و امور خیریه ایجاد می شود. (رک: ماده ۱۷۷ قانون برنامه پنجساله ی پنجم توسعه ی جمهوری اسلامی ایران)